

УДК 378.147.091.33 (045)

DOI 10.31651/2524-2660-2018-18-100-108

ORCID ID0000-0002-2505-5196

СУЩЕНКО Олена Миколаївна,
аспірантка кафедри здоров'я, фізичної терапії,
реабілітації та ерготерапії, Сумський державний
педагогічний університет імені А.С.Макаренка,
Україна
e-mail: olya.dina@gmail.com

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ

***Анотація.** Визначено основні критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії. Критерії сформованості професійної компетентності розглянуто як сукупність сутнісних ознак, які дають можливість зробити висновки про стан і рівень її сформованості, при цьому ступінь сформованості визначається в конкретних показниках, які характеризуються, у свою чергу, низкою ознак. Обґрунтовано, що критеріями сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії визначено особистісний, когнітивний, діяльнісний. Показниками особистісного критерію є мотиви професійного вибору; професійна мотивація; потреба у професійному саморозвитку. Показниками когнітивного критерію є сформовані психолого-педагогічні знання; анатомо-фізіологічні знання та знання з безпеки життєдіяльності; знання з теорії і методики фізичного виховання та спорту; основи медичних знань; знання сучасних оздоровчо-реабілітаційних технологій. Показниками діяльнісного критерію є організація власної діяльності студента з реалізації програми практики; управління діяльністю учнів; організація професійного спілкування. Виділено чотири рівні розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії: критичний, базовий, достатній, оптимальний.*

***Ключові слова:** професійна компетентність; фахова підготовка; майбутні фахівці з фізичної терапії та ерготерапії; критерій; рівні сформованості.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування освітньої системи України однією з нагальних потреб є підготовка висококваліфікованого фахівця, зокрема, з фізичної терапії та ерготерапії. Це зумовлює необхідність застосування компетентнісного підходу під час їхньої підготовки. Випускники таких спеціальностей повинні бути готовими до професійної діяльності у специфічних умовах, серед яких енергійний характер рухових дій і особливі психологічні умови діяльності, що вимагає від них високого рівня сформованості таких якостей, як активність, здатність до адаптації в соціальній і професійній сферах, високий рівень фізіологічних і психологічних можливостей. Здатність фахівців такого профілю виконувати професійну діяльність залежить не лише від їхньої професійної підготовки, а й потребує високого рівня фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я. Тому для майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії важливим завданням є формування професійної компетентності. Разом із цим постає питання оцінювання рівня її сформованості та розроблення відповідних критеріїв.

Здійснення експериментального етапу нашого дослідження передбачає діагностику рівня розвитку і динаміки професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії, а отже необхідно визначити критерії та показники її оцінювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання, що пов'язані з професійною

підготовкою майбутніх фахівців із фізичної реабілітації та ерготерапії в закладах вищої освіти розглядають Н. Белікова [1], Ю. Лянной [5], Л. Сущенко [8] та ін. Проблема критеріального інструментарію формування необхідних компетентностей майбутнього фахівця розкривається у працях В. Жигіря [3], В. Тернопільської, О. Дерев'янка [9], В. Чернявського [11] та інших. Зокрема, П. Хоменко розкриває поняття «критерії професійної компетентності» як множину характеристик, відносні та кількісні показники якої виявляють рівень відповідності професійних якостей особистості вимогам професійної діяльності [10, с. 19]. Л. Волошко наводить визначення поняття «критерії професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації» як сукупність ознак, що дозволяють зробити висновок про ступінь відповідності професійно-особистісних якостей студентів вимогам професійної діяльності та спрогнозувати рівень їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку реабілітаційно-оздоровчих послуг [2, с. 43]. Таким чином, критерій – це ознака, що взята за основу класифікації чи оцінювання, визначення чогось або судження про якість явища. Висновок про ступінь прояву, сформованості критерію можна зробити за допомогою показників.

Форму вияву ознаки, що взята за основу критерію й дає можливість якісно і кількісно його описати, ми визначаємо як показник. Для опису професійної компетентності необхідно застосовувати не один, а кілька груп критеріїв, до яких А. Маркова [6, с. 36-40] відносить: 1) об'єктивні критерії (відповідність людини вимогам професії, її внесок у соціальну практику. Натомість суб'єктивні критерії – відповідність професії вимогам людини, її мотивам, схильностям, задоволеність професією); 2) результативні критерії (досягнення бажаних суспільством результатів праці. Натомість процесуальні критерії передбачають застосування соціально прийнятних способів, прийомів, технологій професійної діяльності); 3) нормативні критерії (засвоєння і відтворення норм, правил, стандартів професії. На відміну від них індивідуально-варіативні критерії – індивідуалізація праці, самореалізація особистих потреб, прояв самобутності); 4) критерії наявного рівня (актуальний рівень професійного розвитку. Натомість прогностичні критерії – перспективи росту, зона найближчого професійного розвитку і саморозвитку); 5) критерії професійної навченості (готовність до прийняття професійного досвіду інших людей, професійна відкритість. Натомість критерії творчі вказують на прагнення вийти за межі професії, перетворити її досвід, збагатити особистим творчим внеском); 6) критерії соціальної активності та конкурентоспроможності (уміння зацікавити суспільство результатами своєї праці, привернути увагу до потреб професії при внутрішньому професійному локусконтролі. Натомість критерії професійної прихильності визначають професійну честь і гідність); 7) критерії якісні і кількісні (оцінювання професіоналізму в параметрах якості і в кількісних показниках).

Метою статті є визначення та обґрунтування системи критеріїв, конкретизація показників і рівнів сформованості професійної компетентності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації та ерготерапії.

Викладення основного матеріалу дослідження. Оскільки професійна компетентність характеризує готовність людини до ефективного виконання професійних функцій, нам уявляється доцільним підхід науковців, які визначають критерії та показники сформованості професійної компетентності у відповідності до її структури. Критерії професійної компетентності Ю. Бойчук [7, с. 217] визначає так:

1) мотиваційний критерій – сукупність мотивів, потреб і цілей у набутті професійної компетентності;

2) інформаційно-пізнавальний критерій – якість знань із гуманітарних, соціально-економічних, природничо-наукових і фахових дисциплін, усвідомлення ролі

і місця кожної з професійних дисциплін у системі спеціальних знань; глибина знань із зазначених дисциплін і змістова професійну пам'ять; можливості комплексного застосування фахових знань;

3) операційно-дієвий критерій – сукупність умінь, якими повинен оволодіти майбутній фахівець у професійній діяльності: уміння щодо застосування фундаментальних знань для вирішення загальних завдань; уміння щодо застосування фахових знань і набутих навичок для вирішення професійних завдань;

4) оцінний критерій – самоконтроль, самоаналіз і самооцінка своєї професійної діяльності, здатність адекватно оцінювати власні досягнення; прагнення до самовдосконалення, вияв вольових зусиль у вирішенні навчальних і професійних проблем; креативність.

Р. Чубук [14, с. 255–256] виділяє такі критерії професійної компетентності:

– когнітивний: оволодіння системою загальнонаукових, психологічних, соціально-педагогічних та інших спеціально-професійних знань, які необхідні для реалізації професійних функцій;

– діяльнісний: оволодіння сукупністю соціально-педагогічних умінь і навичок, які виробляються шляхом застосування різних прийомів і способів соціально-педагогічної взаємодії;

– особистісний: наявність сформованих особистісно-професійних якостей, під якими розуміються психологічні характеристики, морально-етичні, психолого-педагогічні та психоаналітичні якості, які повинні бути стійкими, суттєвими, адекватними, позитивно впливати на успішність його діяльності.

П. Хоменко [10] виділяє такі критерії професійної компетентності:

1) мотиваційний – сукупність мотивів, які спонукають до оволодіння професійною діяльністю, постійного саморозвитку і самовдосконалення;

2) теоретичний – якість засвоєння теоретичних професійних знань, їх міцність і лабільність;

3) діяльнісний – рівень сформованості комунікативних і організаційних здібностей, характер особистісної спрямованості;

4) професійно-прикладний – ступінь відповідності сформованих характеристик особистості вимогам професійної діяльності та якість виконання елементів цієї діяльності;

5) оцінно-корекційний – сформованість здатності до оцінювання власної діяльності та внесення корективів у процесі розвитку

Т. Чопик [12, с. 52–56] виділяє такі критерії професійної компетентності:

– емоційно-вольовий критерій, що характеризує професійні орієнтації та цінності тренера-викладача: прагнення до втілення в життя своїх здібностей, можливостей, якостей; активізація розумової діяльності (упродовж підготовки і виконання навчально-дослідницьких завдань, вирішення складних завдань); інтерес до застосування інноваційних технологій у майбутній професійній діяльності;

– діяльнісний критерій, що враховує вміння оцінювати свою поведінку і прийняті рішення з погляду професійної ефективності; уміння застосовувати набутий інтегрований досвід для розв'язання навчальних завдань; уміння застосовувати понятійний апарат (методи, прийоми, поняття, закони) у процесі професійної діяльності; самостійність у застосуванні професійних компетенцій у практичній діяльності;

– когнітивний критерій, що характеризує в майбутніх тренерів-викладачів професійну компетентність: уміння планувати обсяги навантажень відповідно до віку, статі та фізичного розвитку; уміння застосовувати в навчально-тренувальному процесі основні принципи спортивного тренування; уміння застосовувати отримані знання у своїй практичній діяльності.

Внутрішня структура професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації та ерготерапії дає нам підстави для визначення таких критеріїв оцінювання її сформованості:

1. *Особистісний критерій* свідчить про сформованість у майбутніх фахівців із фізичної реабілітації та ерготерапії професійно важливих індивідуально-психологічних якостей та властивостей. Професійно важливим є такі індивідуальні якості, як фізична витривалість, здатність до адаптації, емоційна стійкість, комунікативність, емпатійність і доброзичливість; толерантність і повага до різноманіття та індивідуальної неповторності. Професія вимагає від фахівців із фізичної реабілітації та ерготерапії позитивних мотивів професійної діяльності, сформованої системи гуманістичних цінностей, потреби в самовдосконаленні та саморозвитку, визнання пріоритетів здорового способу життя. Внутрішнім інтегративним чинником професійного розвитку і його рушійною силою, важливим регулятором професійної діяльності є професійні мотиви майбутніх фахівців із фізичної реабілітації та ерготерапії, які ми розглядаємо як показники особистісного критерію: *мотиви професійного вибору; професійна мотивація; потреба у професійному саморозвитку.*

2. *Когнітивний критерій* передбачає сформованість у майбутніх фахівців із фізичної реабілітації та ерготерапії міцних системних знань, необхідних для ефективної професійної діяльності, а також умінь і навичок їх самостійного пошуку і критичного осмислення. Професія «фахівець із фізичної реабілітації та ерготерапії» потребує від майбутнього фахівця розуміння сучасних проблем навчання та виховання, фізичної культури та спорту, специфіки і завдань професії. Майбутнім фахівцям із фізичної реабілітації та ерготерапії необхідно мати глибокі соціально-гуманітарні, психолого-педагогічні, методичні, анатомо-фізіологічні, медико-гігієнічні знання. Важливими є знання санітарно-гігієнічних вимог, нормативних вимог, правил безпеки, використання спортивних споруд, спеціального обладнання та інвентарю. Ефективна реалізація професійних функцій потребує від майбутнього фахівця з фізичної реабілітації та ерготерапії психолого-педагогічних знань, теоретичні засади організації реабілітаційного процесу і взаємодії, вікові особливості, сучасні технології реабілітації, а також сучасні нормативні документи з цих питань. Студент повинен мати біохімічні та анатомо-фізіологічні знання про функціонування та розвиток людського організму, основи життєдіяльності людини, механізми її адаптації до фізичних навантажень; основи медичних знань. Професійно необхідними є знання з теорії і методики фізичного виховання та спорту щодо освітніх проблем фізичної культури, спорту і здорового способу життя; сучасних оздоровчо-реабілітаційних технологій; форм, методів, прийомів і засобів фізичного виховання та розвитку; знання санітарно-гігієнічних і нормативних вимог, правил безпеки, стосовно використання спортивних споруд, спеціального обладнання та інвентарю; знання з основ спортивної метрології. Потреба постійного оновлення професійних знань, адаптація до швидкоплинних умов професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії вимагає від нього вмінь і навичок самостійної роботи з інформацією. Показниками цього критерію є сформовані: *психолого-педагогічні знання; анатомо-фізіологічні знання та знання з безпеки життєдіяльності; знання з теорії і методики фізичного виховання та спорту; основи медичних знань; знання сучасних оздоровчо-реабілітаційних технологій.*

3. *Діяльнісний критерій* охоплює сукупність умінь, навичок способів дії, що базуються на знаннях і отриманому досвіді, необхідних для професійної діяльності. Передбачає досконале володіння державною мовою, навички взаємодії та співробітництва, комунікативні вміння та навички. Майбутні фахівці з фізичної терапії та ерготерапії мають володіти методами і прийомами діагностики та метрологічних вимірів фізичної активності, рухової діяльності, уміти проектувати і планувати свою діяльність,

приймати обґрунтовані рішення. Від нього очікують вміння організовувати фізкультурну діяльність, профілактичні та реабілітаційні заходи, активний відпочинок, пропаганду здорового способу життя та профілактики захворювань для різного віку, різними особливостями розвитку і станом здоров'я. Майбутній фахівець із фізичної терапії та ерготерапії повинен уміти здійснювати контроль за функціональним станом і діяльністю, за ходом реабілітаційного процесу. Він повинен мати навички застосування у власній професійній діяльності сучасних педагогічних, оздоровчо-реабілітаційних, інформаційних технологій, володіти відповідними формами, методами і прийомами організації діяльності. Сучасний фахівець із фізичної терапії та ерготерапії повинен вміти керувати руховою діяльністю інших людей, володіти і застосовувати у практичній діяльності різні види і форми рухової активності, базові види фізкультурної діяльності, удосконалювати рухові вміння, моделювати фізичні вправи. Професійно необхідними є вміння застосовувати спортивні споруди, спеціальне обладнання та інвентар, забезпечувати безпеку і дотримання санітарно-гігієнічних вимог, охорону життя і здоров'я, а також навички практичного застосування основ медичних знань, надання долікарської допомоги. Показниками даного критерію є: *організація власної діяльності студента з реалізації програми практики; управління діяльністю учнів; організація професійного спілкування.*

На основі аналізу сукупності критеріїв і показників, що характеризують професійну компетентність майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії, можна зробити висновок про рівень її розвитку як кількісної характеристики здатності здобувача вищої освіти до забезпечення певного ступеня ефективності та продуктивності майбутньої професійної діяльності, яка сформувалася у процесі професійної підготовки.

Більшість дослідників виокремлюють рівні професійної компетентності на основі запропонованої Н. Кузьміною шкали продуктивності діяльності: репродуктивний рівень (непродуктивний; фахівець уміє переказати іншим те, що знає сам); адаптивний рівень (малопродуктивний; уміє пристосувати своє повідомлення до особливостей аудиторії); локально моделювальний (середньопродуктивний; володіє стратегіями, знаннями, навичками, уміннями з окремих питань); системно моделювальний (продуктивний; володіє стратегіями формування визначеної системи знань, навичок, умінь в цілому) [4, с. 13].

Три рівні прояву професійної компетентності майбутнього вчителя фізичного виховання виокремлює А. Черноштан:

– нормативна компетентність – передбачає орієнтацію на вже відомі способи через відтворення набутих знань і алгоритмів діяльності. Представлена сукупністю репродуктивного знання (знання-копії), алгоритмічної діяльності й конвергентного мислення;

– реконструктивна компетентність – адаптація засвоєних знань до вимог виконуваної діяльності, пошук варіанта вирішення шляхом перекоструювання відомих алгоритмів, рефлексія власного й відомого педагогічного досвіду. Являє собою єдність практичного знання (знання-уміння), раціонального методу і педагогічної рефлексії;

– конструктивна компетентність – вільне володіння знаннями з різних сфер, їх застосування для вирішення завдань на творчому рівні. Представляє сукупність актуально-дієвого фонду знань (знання-трансформації), гнучких умінь (технології) і вільного (дивергентного) мислення [13, с. 9–15].

На основі названих вище та інших підходів ми виділяємо чотири рівні розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії:

1) *оптимальний рівень* – переважають внутрішні (індивідуально та соціально значущі) мотиви професійного вибору. На високому рівні розвинута професійна

потреба і функціональний інтерес, властива професійна допитливість. Наявне стійке прагнення до професійного саморозвитку – загальний високий рівень готовності до нього в цілому і за окремими парціальними компонентами. Необхідні для виконання професійних функцій і вирішення типових завдань професійної діяльності психолого-педагогічні; біохімічні та анатоמו-фізіологічні знання, а також знання з теорії і методики фізичного виховання та спорту сформовані на оптимальному рівні, усвідомлені, мають системний, інтегративний характер. На цьому рівні розвинуті вміння та навички самостійної роботи з інформацією; не потребує консультативної допомоги. Високорозвинені вміння та навички доцільного застосування професійних знань у плануванні, проектуванні, організації та оцінюванні власної професійної діяльності; творчий підхід до організації, координації, контролю та корекції освітньої та фізкультурно-спортивної діяльності; організація ефективної взаємодії.

2) *достатній рівень* – професійний вибір здійснюється під переважним впливом зовнішніх позитивних мотивів та/або за наявності внутрішніх (індивідуально та соціально значущих) мотивів. Властивий високий рівень професійної допитливості, високий або середній рівень функціонального інтересу, середній рівень професійної потреби. Сформована потреба у саморозвитку професійної компетентності – достатній рівень готовності до нього в цілому і за більшістю парціальних компонентів. Необхідні для виконання професійних функцій і вирішення типових завдань професійної діяльності психолого-педагогічні знання достатні, досить ґрунтовні, систематизовані та міцні. Уміння та навички самостійної роботи з інформацією розвинуті на достатньому рівні, немає необхідності в постійній консультативній допомозі. Сформовані вміння та навички застосування професійних знань у плануванні, проектуванні, організації та оцінці власної професійної діяльності. Під час організації, координації, контролю й корекції навчальної та фізкультурно-спортивної діяльності учнів орієнтується не лише на стандартні дії, готові рішення, а й застосовує власні творчі знахідки. Студент виявляє здатність організовувати ефективну взаємодію;

3) *базовий рівень* – для професійного вибору властива полімотивованість із представленістю зовнішніх негативних мотивів. Притаманний середній рівень професійної допитливості та функціонального професійного інтересу. Потреба у професійному саморозвитку нестійка – середній загальний рівень готовності до нього в цілому, достатній або середній рівні за парціальними компонентами. Необхідні для виконання професійних функцій і вирішення типових завдань професійної діяльності психолого-педагогічні знання поверхові, недостатньо систематизовані, потребують подальшого розвитку, уточнення та конкретизації. Уміння та навички самостійної роботи з інформацією знаходяться у процесі формування, потребують педагогічної підтримки і зворотного зв'язку. Недостатньо сформовані вміння й навички застосування професійних знань у плануванні, проектуванні, організації та оцінюванні власної професійної діяльності; орієнтація на стандартні прийоми організації, координації, контролю та корекції навчальної та фізкультурно-спортивної діяльності; низька ефективність взаємодії;

4) *критичний рівень* – переважають зовнішні негативні мотиви професійного вибору. Властивий низький рівень професійної потреби, функціонального професійного інтересу і професійної допитливості. До майбутньої професійної діяльності ставлення байдуже або з епізодичним інтересом. Потреба у професійному саморозвитку несформована – низький рівень готовності до нього в цілому і за більшістю парціальних компонентів (мотиваційний, когнітивний, морально-вольовий, гностичний, організаційний, здатність до самоуправління саморозвитком, комунікативні здібності). Необхідні для виконання професійних функцій і вирішення типових завдань професійної діяльності психолого-педагогічні; біохімічні та анатоמו-фізіологічні

знання, а також знання з теорії і методики недостатні, потребують подальшого засвоєння та суттєвого поглиблення. Уміння та навички самостійної роботи з інформацією несформовані або сформовані недостатньо. Студент не вміє застосовувати свої знання в ситуаціях професійної діяльності – у плануванні, проектуванні, організації та оцінюванні власної професійної діяльності, організації професійної взаємодії. Студент нездатний організувати, координувати, контролювати і коригувати навчальну і фізкультурно-спортивну діяльність; не вміє організувати професійне спілкування.

Виявлені критерії, показники і рівні, звичайно, не є вичерпними. Їх потрібно вважати умовними, адже формування професійної компетентності – це неперервний процес, і задалегідь передбачити співвідношення різних показників і рівнів її сформованості досить складно.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження особливостей формування професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії дозволило визначити критерії та показники її сформованості: особистісний, когнітивний, діяльнісний. Також виділено чотири рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії. В узагальненому вигляді це дозволяє обґрунтувати комплекс педагогічних умов, що забезпечують оптимальне функціонування розглянутого процесу, дають можливість визначити вихідні позиції, стан сформованості професійної компетентності, розробити методику її формування в майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії.

Перспективами подальших наукових пошуків є визначення стану сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії, експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов її формування.

Список використаних джерел

1. Белікова Н. О. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності : теорія та методика : монографія / Н. О. Белікова. – Київ : ТОВ «Козарі», 2012. – 584 с.
2. Волошко Л. Б. Організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в процесі медико-біологічної підготовки / Л. Б. Волошко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 24. – С. 42–44.
3. Жигір В. І. Оцінювання професійної компетентності фахівця як фактор його формування / В. І. Жигір // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 2. – С. 40–47.
4. Кузьміна Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьміна. – Москва : Высшая школа, 1990. – 119 с.
5. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України / Ю. О. Лянной // Science and Education a New Dimension : pedagogy and psychology. – Budapest, 2015. – 111 (29). – Issue 57. – P. 39–42.
6. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – Москва : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 308 с.
7. Професійна педагогічна освіта : компетентнісний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 412 с.
8. Сущенко Л. П. Розвиток здібностей майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в процесі фахової підготовки / Л. П. Сущенко // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. Нац. ун-ту ім. Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк, 2015. – № 3 (31). – С. 52–55.
9. Тернопільська В. І. Визначення критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів / В. І. Тернопільська, О. В. Дерев'яно // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи. – 2012. – Вип. 3. – С. 264–267.
10. Хоменко П. В. Природничо-наукова підготовка фахівця фізичної культури : монографія / П. В. Хоменко. – Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2012. – 380 с.
11. Чернявський В. В. Компетентнісний підхід як чинник забезпечення вимог до підготовки фахівців морської галузі / В. В. Чернявський // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія : Педагогічна. – 2014. – Вип. 20. – С. 230–232.
12. Чопик Т. В. Розвиток професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Т. В. Чопик. – Хмельницький, 2014. – 250 с.

13. Черноштан А. Г. Професійна підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання на основі модульно-рейтингової технології навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. Г. Черноштан ; Луган. держ. пед. ун-т імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2002. – 20 с.
14. Чубук Р. В. Критерії, показники та рівні професійної компетентності соціальних педагогів / Р. В. Чубук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Психологія і педагогіка. – 2008. Вип. 11. – С. 253–263. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2008_11_30

References

1. Belikova, N. O. (2012). *Training of future specialists in physical rehabilitation to healthcare-saving activity: theory and methodology*. Kyiv: Kozari Ltd. (in Ukr.)
2. Voloshko, L. B. (2005). Organizational-pedagogical conditions of formation of professional competence of future specialists in physical rehabilitation in the process of medical and biological preparation. *Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports*, 24, 42–44 (in Ukr.)
3. Zhigir V.I. Estimation of professional competence of a specialist as a factor of its formation. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Ser : Pedahohichni nauky (Scientific notes of the Berdyansk State Pedagogical University: Pedagogical sciences)*, 2014, 2, 40–47 (in Ukr.).
4. Kuzmina, N. V. (1990). *The professionalism of the personality of the teacher and master of industrial training*. Moscow: High School (in Russ.)
5. Laynnoy, Yu. O. (2015). Professional training of masters of physical rehabilitation in higher educational institutions of Ukraine. *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*. Budapest, 111 (29), 57, 39–42 (in Ukr.)
6. Markova, A. K. (1996). *Psychology of professionalism*. Moscow: Knowledge (in Russ.)
7. *Professional pedagogical education: competency approach: monograph / ed. O. Dubaseniuk*. Zhytomyr: View at ZHDU them. I. Franko, 2011 (in Ukr.)
8. Suschenko, L. P. (2015). Development of abilities of future specialists in physical rehabilitation in the process of professional training. *Physical education, sport and culture of health in modern society: Sb. sciences Eastern Europe*, 3 (31), 52–55 (in Ukr.)
9. Ternopil'ska, V. I., & Derevyanko, O. V. (2012). Determination of criteria for the formation of professional competence of future mining engineers. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. (Scientific journal of NP Drahomanov NPP. Series 5. Pedagogical sciences: realities and perspectives)*, 3, 264–267 (in Ukr.)
10. Khomenko, P. V. (2012). Natural and scientific training of a specialist in physical culture: a monograph. Poltava: PNPu them. V.G. Korolenko (in Ukr.)
11. Chernyavsky, V. V. (2014). Competency approach as a factor in ensuring requirements for the training of specialists in the maritime industry. *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podil'skoho natsionalnoho universytetu im. Ivana Ohienka. Seriya : Pedahohichna. (Collection of scientific works of the Kamyanets-Podil'sky National University named after. Ivan Ogienko. Series: Pedagogical)*, 20, 230–232 (in Ukr.)
12. Chopik, T. V. (2014). *Development of professional competence of future trainers-instructors in the process of professional training: diss. ... candidate ped. sciences: 13.00.04*. Khmel'nitsky (in Ukr.)
13. Chornoshtan, A. G. (2002). *Professional training of the future teacher of physical education on the basis of modular-rating technology of teaching: dis ... cand. ped. sciences: 13.00.04*; Lugansk state ped Untitled for Taras Shevchenko. Lugansk (in Ukr.)
14. Chubuk, R. V. (2008). Criteria, indicators and levels of professional competence of social pedagogues. *Scientific notes of the National University «Ostroh Academy»: Psychology and pedagogy*, 11, 253–263 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2008_11_30 (in Ukr.)

Abstract. *SUSHCHENKO Olena Mykolayvna. Criteria and levels of professional competence of future specialist of physical therapy and ergotherapy*

Introduction. *The article is devoted to determination of the basic criteria and levels of formation of professional competence of future specialists in physical therapy and ergotherapy. For future specialists in physical therapy and ergotherapy the important task is the formation of professional competence. At the same time the question arises about assessing the level of its formation and developing the relevant criteria. The implementation of the pilot phase of our study involves diagnosing the level of development and dynamics of professional competence of future specialists in physical therapy and ergotherapy, and therefore it is necessary to determine the criteria and indicators of its evaluation.*

The purpose of the article is define and substantiate the system of criteria, specify the indicators and levels of the professional competence of the future specialist in physical rehabilitation and ergotherapy.

Results. *The criteria of the formation of professional competence are considered as a set of essential features that make it possible to draw conclusions about the state and level of its formation, while the degree of formation is determined in specific indicators, which in turn are characterized by a number of features. As professional competence characterizes the readiness of a person to effectively perform professional functions, we consider the expedient approach of authors that determine the criteria and indicators of the formation of professional competence in accordance with its structure. It is substantiated that the criteria for the formation of professional competence of future specialists in physical therapy and ergotherapy are personal, cognitive, and activity. The article also substantiates their indicators on the basis of the essence of the structural components of professional competence and the corresponding levels. Indicators of a personal criterion are motives of professional choice; professional motivation; need for professional self-development; cognitive criteria are formed psychological and pedagogical knowledge; anatomical and physiological knowledge and knowledge on life safety; knowledge of the theory and methodology of physical education and sports; the basis of medical knowledge; knowledge of modern health and rehabilitation technologies; Activity criterion is the organization of the student's own activity in implementing the program of practice; student activity management; organization of professional communication. We distinguish four levels of professional competence development for future specialists in physical therapy and ergotherapy: critical, basic, adequate, optimal.*

Conclusion. *The conducted study of the peculiarities of the formation of professional competence of future specialists in physical therapy and ergotherapy allowed to determine the criteria and indicators of its formation. Prospects for further scientific research are the determination of the state of formation of the professional competence of future specialists in physical therapy and ergotherapy and the experimental verification of the effectiveness of the pedagogical conditions of its formation.*

Key words: *professional competence; professional training; future specialists in physical therapy and ergotherapy; criterion; levels of formation.*

*Одержано редакцією 03.10.2018
Прийнято до публікації 09.10.2018*